

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum electio conueniat brutis animalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

intendere finē id, quod mouetur ad finem ab alio, sic natura dicitur intendere finem, quasi mota ad suum finem a Deo, sicut sagitta a sagitante. & hoc modo etiam bruta animalia intendunt finem, inquantum mouentur ab instinctu naturali ad aliqd. Alio modo, intendere finem est mouentis, prout. l. ordinat motum alicuius, uel sui, uel alterius in finē, quod est rationis tantum. vnde per hunc modum bruta non intendūt finem, quod est proprie & principaliter intendere, ut dictum est. *

articul. 1.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd ratio illa procedit, fm quod intendere est eius, quod mouetur ad finē. AD II. dicendum, qd fructio non importat ordinationem alicuius in aliquid, sicut intentio, sed absolutam quietem in fine. AD III. dicendum, qd bruta animalia mouentur ad finem, non quasi considerantia, quod per motū suum possint consequi finem, quod est proprie intendentis, sed quasi concupiscentia naturali instinctu, mouentur ad finem quasi ab alio mota, sicut & cætera, quæ mouentur naturaliter.

Super Questionem decimamtertiam.

QVAESTIO XIII.

De electione, qua est actus uoluntatis respectu eorum que sunt ad finem, i, sex articulos diuisa.

CIRCA questionis decimatercie ordinem, & actuum numeratorum, numerū, & ordinem, plura sunt dicenda, sed locis propriis referuanda. Nunc illud tantū dicendum est, quæ re prius de electione, quam de cōsilio tractandum sit, cum consilium precedat electionem.

AD hoc breuiter dicitur, quod licet absolute consilium sit prius electione, & eius causa, ac per hoc prius de cōsilio utpote causa, quam de electione tractandum videat: ordo tamen doctrinæ habet, quod prius de ipsa electione secundum se, & deinde de eius causa tractetur, & merito, ut prius tractetur quid est, & deinde causa extrinseca illius. Vnde in sequentibus prius author tractat de actibus, seu passionibus, & de rebus, & deinde de causis eius.

CONSEQUENTER considerandum est de actibus uoluntatis, qui sunt in cōparatione ad ea, quæ sunt ad finem: & sunt tres, eligere, consentire, & uti: electionem autem præcedit consilium. Primò ergo considerandum est de electione. Secundò, de consilio. Tertio, de consensu. Quarto, de uti.

CIRCA electionem quaruntur sex.

- ¶ Primò, Cuius potētia sit actus, utrum uoluntatis, uel rationis.
¶ Secundò, Utrum electio conueniat brutis animalibus.
¶ Tertio, Utrum electio sit solū eorum, quæ sunt ad finem, uel etiam quandoque finis.
¶ Quarto, Utrum electio sit tantum eorum, quæ per nos aguntur.
¶ Quintò, Utrum electio sit solū possibilium.
¶ Sextò, Utrum homo ex necessitate eligat, uel libere.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum electio, sit actus uoluntatis, uel rationis.

1. q. 83. artic. 3. cor. Et 2. dist. 24. q. 1. art. 2. Et uerri. q. 22. artic. 15. Et 3. Ethic. le. 6. & cap. 1. lib. 6. le. 2. 3. s. na. ca. 3. tomo 5.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod electio non sit actus uoluntatis, sed rationis. Electio enim collationem quandam importat, qua unum alteri præfertur: sed conferre est rationis. ergo electio est rationis. ¶ 1. Præ. Eiusdem est syllogizare, & concludere: syllogizare autem in operabilibus est rationis. cū igitur electio sit quasi conclusio in operabilibus, ut dicitur in 7. Ethic. * uidetur quod sit actus rationis.

¶ 1. Præ. Ignorantia non pertinet ad uoluntatē, sed ad vim cognitiuam: est autem quādā ignorantia electionis, ut dicitur in 3. Ethic. ¶ ergo uidetur qd electio non pertineat ad uoluntatem, sed ad rationem.

c. 1. tom. 5.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 3. Ethic. * qd electio est desiderium eorum, quæ sunt in nobis: desiderium autem est actus uolūtatis. ergo & electio.

Cap. 3. prop. finem to. 5.

RESPON. Dicendum, qd in nomine electionis importatur aliquid pertinens ad rationē, siue ad intellectum: & aliquid pertinens ad uoluntatem. Dicit. n. Philosophus in 6. Ethic. * qd electio est appetitiuus intellectus, uel appetitus intellectiuis. Quocunque autem duo concurrunt ad aliquid unum constituendum, unum eorum est, ut formale respectu alterius.

Lib. 6. Ethic. tom. 5.

Vnde Greg. Nic. ¶ dicit, qd electio, neque est appetitus fm seipsam, neque consilium solum: sed ex his aliquod compositum. Sicut enim dicimus animal ex anima & corpore compositum esse, neque uero corpus esse fm seipsam, neque animā solā, sed utrumque, ira & electionem. Est autem considerandum in actibus animæ, qd actus, qui est essentialiter unius potētia, uel habitus, recipit formā, & speciem a superiori potētia, uel habitu, fm quod ordinatur inferiori a superiori. Si n. aliquis actum fortitudinis exerceat pp Dei amorem, actus quidem ille materialiter est fortitudinis, formaliter uero charitatis. Manifestum est autem, qd ratio quodammodo uoluntatē præcedit, & ordinat actum eius, in quantum. Uoluntas in suum obiectum tendit fm ordinem rationis, eo, qd vis apprehensiuæ appetitiuæ suum obiectum repræsentat. Sic igitur ille actus, quod uoluntas tendit in aliquid, quod proponitur ut bonum, ex eo, qd per rationem est ordinatum ad finem, materialiter quidem est uoluntatis, formaliter autem rationis. In huiusmodi autem substantia actus materialiter se habet ad ordinem, qui imponitur a superiori potētia: & ideo electio substantialiter non est actus rationis, sed uoluntatis. Perficitur enim electio in motu quodam animæ ad bonum, quod eligitur: unde manifeste actus est appetitiuæ potētia.

Lib. 5. cap. 4.

Cap. 3. artic. 1. p. 1.

D. 771.

D. 541.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd electio importat collationem quandam præcedentem, non quod essentialiter sit ipsa collatio.

AD II. Dicendum, quod conclusio syllogismi, quæ fit in operabilibus, ad rationem pertinet, & dicitur sententia, uel iudicium, quam sequitur electio: & ob hoc ipsa conclusio pertinere uidetur ad electionem, tanquam ad consequens.

AD III. Dicendum, qd ignorantia dicitur esse electionis: non quod ipsa electio sit scientia, sed quia ignoratur quid sit eligendum.

ARTICVLVS II.

Utrum electio conueniat brutis animalibus.

Super Questionem decimatercie Articuli secundum.

AD SECVDVM sic proceditur. Videtur, qd electio brutis animalibus conueniat. Electio. n. est appetitus aliquorum pp finē, ut dicitur in 3. Ethic. * sed bruta animalia appetunt aliquid propter finem: agunt enim propter finem, & ex appetitu. ergo in brutis animalibus est electio.

¶ 2. Præ. Ipsum nomen electionis significare uidetur, qd aliquid præ aliis accipiat: sed bruta anima-

CIRCA rationem, omisso primo articulo, positam in secundo articulo dubium occurrit de illius efficacia. Fundatur enim ratio super differentia inter appetitum intellectiuium, & sensitiuum in hoc, quod appetitus sensitiuus naturaliter est determinatus ad unum particulare. Intellectiuis uero ad bonum in cōmuni.

2. dist. 24. q. 1. ad 6. & 7. Metaph. le. 15. 16.

Cap. 3. artic. finem to. 5.

mini: hæc autem differentia aut assumit falsum, aut est inefficax. Nam si intendit, quod appetitus sensitivus est determinatus ad unum particulare, id est, unum numero, falsum assumit. Constat enim appetitus sensitivus ovis non est determinatus ad hanc numero herbam, alioquin non posset comedere aliam. Si autem intendit, quod est determinatus ad unum particulare, i. specialem, puta delectabile secundum rationem, tunc inefficax est processus: quoniam sicut stante determinatione naturali appetitus intellectui ad bonum in cõi, stat quod electivus sit particularium bonorum contentorum sub bono in cõi: ita stante determinatione naturali appetitus sensitivus ad tale bonum in genere vel in specie, stat quod electivus sit particularium bonorum contentorum sub illo cõi. Sicut enim appetitus intellectivus indeterminatus est ad particularia sui obiecti, unde ex maiori vniuersalitate, obiecti illius appetitus, quam istius, non potest inferri, nisi quod electio illius ad multa plura se extendit, quam electio istius: & tunc in littera inferitur, quod ille eligat & iste non.

lia accipiunt aliquid præ alijs: sicut manifeste apparet, quod ovis unam herbam comedit, aliam refutat; ergo in brutis animalibus est electio.

¶ 3. Præ. Ut dicitur in 6. Eth. * Ad prudentiam pertinet, quod aliquis bene eligat ea, quæ sunt ad finem: sed prudentia conuenit brutis animalibus: unde dicitur in principio Metaphysicæ * quod prudentia sunt sine disciplina, quæcumque sonos audire non potentia sunt, ut apes, & hoc est sensui manifestum videtur. Apparet enim mirabiles sagacitates in operibus animalium, ut apum, & aranearum, & canum, canus enim insequens ceruum, si ad triuium venerit, odoratu quidam explorat; an certius primam, vel secundam viam transierit: quod si inuenerit non transisse, iam securus per tertiam viam incidit, ut explorando, quasi utens syllogismo diuisiua, quod concludi posset ceruum per illam viam incedere, ex quo non incidit per alias duas, cum non sint plures: ergo videtur, quod electio brutis animalibus conueniat.

SED CONTRA, est quod Gregorius Nicensis dicit, * quod pueri, & irrationalia voluntarie quidem faciunt, non tamen eligentia: ergo in brutis animalibus non est electio.

RESPON. Dicendum, quod electio sit præceptio vnius respectu alterius, necesse est, quod electio sit respectu plurium, quæ eligi possunt: & ideo in his, quæ sunt penitus determinata ad unum, electio locum non habet. Est autem differentia inter appetitum sensitivum, & voluntatem: quia, ut ex prædictis patet, appetitus sensitivus est determinatus ad unum particulare secundum ordinem naturæ: voluntas autem est quidem secundum naturam ordinem determinata ad unum commune, quod est bonum, sed indeterminate se habet respectu particularium bonorum. Et ideo proprie voluntas

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad bonum in cõi: iste vero secundum se quidem determinatus est ad speciale bonum, puta conueniens naturæ sensitivæ: secundum actum vero suum exercitium, determinatus est ad hoc singulare bonum, nunc, hic, sic &c oblatum. Licet enim appetitus sensitivus non adæquetur hoc singulare, sed tale genus boni: ipsi tamen in singulis actibus se exercere

adæquantur singillatim singularia, hic, nunc, sic quibus non accidunt hæc circumstantiæ, sed eis quasi constituuntur. Ovis enim, ut in responsione ad secundum in littera dicitur, referendo illam herbam, & hanc accipiendo, facit hoc: quia determinatus est appetitus eius, ut in actu exercitio hæc, nunc, hic, sic oblatum profequatur. Et hæc manifeste est intentio litteræ, ut prædicta ratio clarificat, & ex ea habetur intentum: quoniam ex utraque determinatione inferitur negatio vniuersalis que libertatis inuenitur in electione. Appetitus siquidem electivus, & est liber ad eligendum, & non eligendum. & ad hoc, vel illud eligendum. Ex hoc autem, quod appetitus sensitivus determinatus est secundum seipsum ad speciale bonum, habetur negatio primæ libertatis: quoniam non eligere, non continetur sub illo speciali bono, quod est eius adæquatum obiectum: ac per hoc non potest appetitui appetitui Ex eo vero, quod appetitus sensitivus secundum suum actum exercitium necessitatur naturaliter ad hoc determinatum particulare oblatum, nunc, hic, sic &c, habetur negatio secundæ libertatis. Quod enim ad hoc determinatum est, non potest in aliud declinare. Et per hæc patet responsio ad obiecta, & quam inefficax sit litteræ ratio.

In responsione ad secundum, & tertium eiusdem articuli adverte, quod cum ars non possit dare naturæ substantiam actus, sed modum: & electio non significet modum actus, sed ipsum actum substantiatur, nulla arte fieri potest, ut aliquod brutum eligat, sed quod apparet discretionis, & electionis in operibus simiarum, canum, & similibus mire disciplinatorum, sit illo eodem modo, quo a naturali instinctu aguntur. Sicut enim naturalem instinctum sic ordinatum, sortita sunt animalia quædam, ut in littera dicitur: ita habitus acquisitus in illis ex frequentia actuum inclinatur illos per modum instinctus: & hoc ipsum, quod inclinabilia sunt animalia, secundum huiusmodi, mores ex natura habent inchoative, completive vero ab assuetudine.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non omnis appetitus alius propter finem, vocatur electio, sed cum quadam discretionem vnius ab altero, quæ locum habere non potest, nisi ubi appetitui potest ferri ad plura.

AD SECUNDUM dicendum, quod brutum animal accipit unum præ alio: quia appetitus eius est naturaliter determinatus ad ipsum, unde statim quando per sensum, vel per imaginationem representatur sibi aliquid, ad quod naturaliter inclinatur eius appetitus, absque electione mouetur ad ipsum; sicut etiam absque electione, ignis mouetur sursum, & non deorsum.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut dicitur in 3. Physicæ * Motus est actus mobilis a mouente: & ideo virtus motus apparet in motu mobilis. Et propter hoc, in omnibus quæ mouentur a ratione, apparet ordo rationis mouentis, licet ipsa, quæ a ratione mouentur, rationem non habeant. Sic enim sagitta directe tendit ad signum ex morione sagittantis, ac si ipsa rationem haberet dirigentem, & idem apparet in motibus horologiorum, & omnium ingeniorum humanorum, quæ arte fiunt. Sicut autem comparantur artificialia ad artem humanam; ita comparantur omnia naturalia ad artem diuinam. Et ideo ordo apparet in his, quæ mouentur secundum naturam, sicut & in his, quæ mouentur secundum artem, ut dicitur in 2. Physicæ. Et ex hoc contingit, quod in operibus brutorum animalium apparent quædam sagacitates, in quantum habent inclinationem naturalem ad quosdam ordinatissimos processus, utpote a summa arte ordinatos. Et propter hoc, etiam quædam animalia dicuntur prudentia, vel sagacia, non quod in eis

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

ad ens in cõi: ita quod non solum intellectus, sed intelligere in actu exercitio, ita indeterminationem retinet, quod terminari potest ad ens in cõi. Sensus vero, licet enim se sit determinatus non ad hoc sensibile, sed tale genus sensibile, puta visibile: sentire tamen, puta videre in actu exercitio, nunquam est ad obiectum in cõi, aut communiter, puta coloratum vniuersale, aut coloratum vage: sed semper est ad hoc coloratum determinatum. Unde ad partem appetituum descendendo, dicitur, quod inter appetitum intellectum, & sensitivum, tanta est differentia, quod ille nec secundum se, nec secundum suum actum exercitium, determinatus est nisi

Text. et. sequentib. vsque ad 19. præcipue. to. 2.

Text. 49. to. 2.

Super

fit aliqua rō, vel electio; quod ex hoc apparet; q̄ omnia, quæ sunt vnus naturæ, similiter operantur.

ARTICVLVS III.

Vtrum electio sit solum eorum, quæ sunt ad finem, vel etiam quandoque ipsius finis.

Inf. art. 4. & 6. cor. lit. 3. q. 18. arti. 4. cor. & lib. 4. contra cap. 93. fin. Et opus. 2. cap. 177. Et. 3. Eth. lect. 1. Et 1. Perih. le. 14. fi. ca. 12. post med. to. 5. ca. 2. to. 5. art. 1. ad 3.

AD TERTIVM sic proceditur. **V**i. q̄ electio non sit tm̄ eorum, q̄ sunt ad finem. Dicit. n. Philosophus in 6. Eth. * q̄ electionē rectā facit virtus. Quæcunq; aut̄ illius gratia nata sunt fieri, non sunt virtutis, sed alterius potentia; illud autem, cuius gratia fit aliquid, est finis; ergo electio est finis.

¶ 3. Præ. Electio importat præceptionem vnus respectu alterius; sed sicut eorum, quæ sunt ad finē, vnū potest præcipi alteri, ita etiam diuersorum finium; ergo electio potest esse finis, sicut & illorū, quæ sunt ad finem.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 3. Ethico. * quod voluntas est finis; electio autem eorum, quæ sunt ad finem.

RESPON. Dicendū. q̄ sicut iam dictum est, * Electio consequitur finem, vel iudicium, quod est sicut conclusio syllogismi operatiui; vnde illud cadit sub electione, quod se habet, vt conclusio in syllogismo operabili. Finis aut̄ in operabilibus se habet, vt principium, & non vt conclusio, vt Philosophus dicit in 2. Phys. * vnde finis, inquantū est h̄mōi, non cadit sub electione. Sed sicut in speculatiuis, nihil prohibet, id quod est vnus demonstrationis, vel sciētiæ principū, esse conclusionem alterius demonstrationis, vel sciētiæ; ita et̄ contingit id, qd̄ est in vna operatione, vt finis, ordinari ad aliquid, vt ad finem; & hoc mō sub electione cadit. Sicut in operatione medici, sanitas se h̄t vt finis, vnde hoc non cadit sub electione medici, sed hoc supponit tanq̄ principū; sed sanitas corporis ordinatur ad bonum animæ. Vnde apud eum qui habet curam de animæ salute, potest sub electione cadere esse sanum, vel esse infirmum; nam Apostolus dicit 2. ad Cor. 12. Cū enim infirmor, tunc potens sum; sed vltimus finis nullo modo sub electione cadit.

Et. 89. to. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod fines proprii virtutum ordinantur ad beatitudinem, sicut ad vltimum finem; & hoc modo potest esse eorum electio.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ sicut supra habitū est, vltimus finis est vnus tm̄; vnde vbiq; occurrit plures fines, inter eos potest esse electio, sc̄cū dū quod ordinantur ad vltimum finem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod fines proprii virtutum ordinantur ad beatitudinem, sicut ad vltimum finem; & hoc modo potest esse eorum electio.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ sicut supra habitū est, vltimus finis est vnus tm̄; vnde vbiq; occurrit plures fines, inter eos potest esse electio, sc̄cū dū quod ordinantur ad vltimum finem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod fines proprii virtutum ordinantur ad beatitudinem, sicut ad vltimum finem; & hoc modo potest esse eorum electio.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ sicut supra habitū est, vltimus finis est vnus tm̄; vnde vbiq; occurrit plures fines, inter eos potest esse electio, sc̄cū dū quod ordinantur ad vltimum finem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum electio sit tantum eorum, quæ per nos aguntur.

Inf. art. 5. co. q. 1. art. 7.

TERTIO art. omisso, in r̄sione ad tertiu 4. art. aduerte, aliquos minus perspicaces, nec discernentes terminos moralium, & legū, hinc dicere, q̄ in electionib. p̄dictorum singuli non eligunt, sed nominant eligēdū, cū hoc nec somnauerit hic littera, sed dicit, q̄ electio, q̄ est actus interior voluntatis, in h̄mōi electionibus est electio

AD QVARTVM sic proceditur. **V**i. q̄ electio non sit solum respectu humanorum actū. Electio. n. est eorū, q̄ sunt ad finē; sed ea, q̄ sunt ad finem, non solum sunt actus, sed et̄ organa, ut d̄r in 2. Phy. ergo electiones non sunt tantum humanorum actuum.

¶ 2. Præ. Actio à contemplatione distinguitur: sed electio etiam in contemplatione locū habet, prout Luna opinio alteri præligitur; ergo electio non est solum humanorum actuum.

¶ 3. Præ. Nihil hō tentat agere, nisi eligēdo; sed beatus B̄ndictus dicit, Quod si Prælatus aliqua im-

lum humanorum actuum. **¶** 3. Præ. Eliguntur homines ad aliqua officia, vel secularia, vel ecclesiastica, ab his, qui nihil erga eos agunt; ergo electio non solum est humanorum actuum.

SED CONTRA est, qd̄ Phil. dicit in 3. Ethic. quod nullus eligit nisi ea, quæ existimat fieri per ipsum.

RESPON. Dicendū, q̄ sicut in tentio est finis; ita electio est eorum, q̄ sunt ad finem; finis autem vel est actio, vel res aliqua. Et cū res aliqua fuerit finis, necesse est, q̄ aliqua humana actio interueniat, vel inquantū homo facit rē illam, q̄ est finis, sicut medicus facit sanitatem, quæ est finis eius; vnde & facere sanitatem d̄r finis medici; vel inquantum hō aliquo modo vitur, vel fruitur re, quæ est finis, sicut auaro est finis pecunia, vel possessio pecuniæ. Et eodē modo dicēdum est de eo, quod est ad finē, quia necesse est vt id, quod est ad finē, vel sit actio, vel res aliqua interueniente aliqua actione, per quā facit id quod est ad finem, vel vitur eo. Et per hunc modum electio semper est humanorum actuum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod organa ordinantur ad finem, inquantum homo vitur eis propter finem.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in ipsa contemplatione est aliquis actus intellectus assentientis huic opinioni, vel illi: actio vero exterior est, quæ contra contemplationem diuiditur.

AD PRIMVM dicendū, q̄ homo qui eligit episcopum, vel principem ciuitatis, eligit nominat ipsū in talem dignitatem; alioquin si nulla esset eius actio ad constitutionem episcopi, vel principis, non compereret ei electio. Et similiter dicendum est, quod quando cunq; dicitur aliqua res præligi alteri, adiungitur ibi aliqua operatio eligentis.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in ipsa contemplatione est aliquis actus intellectus assentientis huic opinioni, vel illi: actio vero exterior est, quæ contra contemplationem diuiditur.

AD PRIMVM dicendū, q̄ homo qui eligit episcopum, vel principem ciuitatis, eligit nominat ipsū in talem dignitatem; alioquin si nulla esset eius actio ad constitutionem episcopi, vel principis, non compereret ei electio. Et similiter dicendum est, quod quando cunq; dicitur aliqua res præligi alteri, adiungitur ibi aliqua operatio eligentis.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in ipsa contemplatione est aliquis actus intellectus assentientis huic opinioni, vel illi: actio vero exterior est, quæ contra contemplationem diuiditur.

AD PRIMVM dicendū, q̄ homo qui eligit episcopum, vel principem ciuitatis, eligit nominat ipsū in talem dignitatem; alioquin si nulla esset eius actio ad constitutionem episcopi, vel principis, non compereret ei electio. Et similiter dicendum est, quod quando cunq; dicitur aliqua res præligi alteri, adiungitur ibi aliqua operatio eligentis.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in ipsa contemplatione est aliquis actus intellectus assentientis huic opinioni, vel illi: actio vero exterior est, quæ contra contemplationem diuiditur.

AD PRIMVM dicendū, q̄ homo qui eligit episcopum, vel principem ciuitatis, eligit nominat ipsū in talem dignitatem; alioquin si nulla esset eius actio ad constitutionem episcopi, vel principis, non compereret ei electio. Et similiter dicendum est, quod quando cunq; dicitur aliqua res præligi alteri, adiungitur ibi aliqua operatio eligentis.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in ipsa contemplatione est aliquis actus intellectus assentientis huic opinioni, vel illi: actio vero exterior est, quæ contra contemplationem diuiditur.

AD PRIMVM dicendū, q̄ homo qui eligit episcopum, vel principem ciuitatis, eligit nominat ipsū in talem dignitatem; alioquin si nulla esset eius actio ad constitutionem episcopi, vel principis, non compereret ei electio. Et similiter dicendum est, quod quando cunq; dicitur aliqua res præligi alteri, adiungitur ibi aliqua operatio eligentis.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in ipsa contemplatione est aliquis actus intellectus assentientis huic opinioni, vel illi: actio vero exterior est, quæ contra contemplationem diuiditur.

AD PRIMVM dicendū, q̄ homo qui eligit episcopum, vel principem ciuitatis, eligit nominat ipsū in talem dignitatem; alioquin si nulla esset eius actio ad constitutionem episcopi, vel principis, non compereret ei electio. Et similiter dicendum est, quod quando cunq; dicitur aliqua res præligi alteri, adiungitur ibi aliqua operatio eligentis.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in ipsa contemplatione est aliquis actus intellectus assentientis huic opinioni, vel illi: actio vero exterior est, quæ contra contemplationem diuiditur.

AD PRIMVM dicendū, q̄ homo qui eligit episcopum, vel principem ciuitatis, eligit nominat ipsū in talem dignitatem; alioquin si nulla esset eius actio ad constitutionem episcopi, vel principis, non compereret ei electio. Et similiter dicendum est, quod quando cunq; dicitur aliqua res præligi alteri, adiungitur ibi aliqua operatio eligentis.

Ca. 5. artic. 1.

D. 3.

Vtri. q. 11. Et. 3. Ethic. 1. ca. 2. part. ante med. art. 4. hanc quæst.

1. q. 11. 4. cor. 2. q. 18. 1. co. 1. q. 1. 1. Per. 1. ca. 2. 1. ca. 2. 1. ca. 2.